

Aartsbisdom Utrecht
Maliëbaan 40 3581 CR Utrecht
Postbus 14019 3508 SB Utrecht
Telefoon 030 – 2361570
E-mail: secretariaat@artsbisdom.nl

Decreet tot onttrekking aan de goddelijke eredienst van de Sint Martinuskerk te Baak

WILLEM JACOBUS KARDINAAL EIJK

door de genade van God en de gunst van de Apostolische Stoel
Aartsbisschop van Utrecht

Gezien

dat het bestuur van de R.-K. parochie HH. Twaalf Apostelen te Zutphen, Baak en omgeving (hierna te noemen: het parochiebestuur) middels een brief d.d. 31 augustus 2021 aan ondergetekende een met redenen omkleed verzoek heeft voorgelegd om de Sint Martinuskerk, gelegen aan de Wichmondseweg 17 te Baak, aan de goddelijke eredienst te onttrekken en

dat het parochiebestuur middels een brief d.d. 17 mei 2023 aan ondergetekende heeft laten weten met een koper tot overeenstemming te zijn gekomen en voornemens is de Sint Martinuskerk te Baak op 1 juli 2023 in eigendom over te dragen aan de koper;

Overwegende

dat de eerste kerk in Baak, de St. Nicolaaskapel, ook bekend als de Baakse kapel, gebouwd werd rond 1362 en dat deze rond 1670 in verval raakte en dat daarvan sinds 1776 alleen nog de onderste geledingen van de toren resteren;

dat na de Reformatie vanaf 1717 een regelmatig katholiek pastoraat in Baak uitgeoefend werd, toen Joannes Aemilius Abbema pastoor van Baak werd, en dat enkele jaren nadien een schuurkerkje gebouwd werd;

dat deze schuurkerk in 1770 tijdens een overstroming instortte, en dat daarom in de jaren 1772-1773 een nieuwe kerk gebouwd werd, de Sint Martinuskerk, die in de jaren 1834-1836 verbouwd en uitgebreid werd volgens ontwerp van de Zutphense architect D. Lijsen en dat deze kerk in aanzet nog aanwezig is in het huidige cultureel centrum Concordia;

dat de huidige Sint Martinuskerk, met gebruikmaking van een legaat van baron Ernestus Willem Franciscus Canisius van der Heijden, heer van Baak, nagelaten op 21 juli 1868, gebouwd werd in de jaren 1890-1891 volgens ontwerp van architect Alfred Tepe als een neogotische pseudobasiliek met een toren met een ingesnoerde torenspits;

dat op 13 juni of 13 juli 1891 de Sint Martinuskerk gewijd werd door de toenmalige aartsbisschop van Utrecht mgr. Petrus Matthias Snickers;

dat de neogotische altaren, de beelden en het triomfkruis in de Sint Martinuskerk afkomstig zijn uit de ateliers van het St. Bernulphusgilde;

dat de Sint Martinuskerk in 1976 aangewezen is als Rijksmonument;

dat in Baak zich de noodzaak van samenwerking van parochies deed gevoelen en dat de parochie Sint Martinus te Baak daarom met de parochies H. Willibrord te Hengelo (Gld.), H. Johannes de Doper te Keijenburg, H. Willibrord te Olburgen, H. Willibrord te Steenderen en H. Willibrord te Vierakker in 2000 het 'Samenwerkingsverband West' vormde;

dat vanaf 1 januari 2005 het 'Samenwerkingsverband West' ging samenwerken met de zes samenwerkende parochies van het 'Samenwerkingsverband Oost' en deze samenwerkingsverbanden samen het 'Parochieverband Graafschap Zutphen' vormden;

dat de Sint Martinuskerk in de jaren 2003-2006 is gerestaureerd en dat bij deze restauratie vanwege de afgenomen omvang van de geloofsgemeenschap van Baak de kerk door middel van een glazen wand gesplitst werd in een liturgisch deel dat koor, transept en één travee van het schip omvat en een profaan deel bestaande uit het achterste deel van het schip van de kerk en dat op 23 juni 2006 het liturgisch deel opnieuw gewijd en in gebruik genomen werd, maar dat voor het profane gedeelte van de Sint Martinuskerk geen vaste bestemming gevonden werd;

dat door een besluit van ondergetekende op 1 januari 2010 de twaalf parochies van het 'Parochieverband Graafschap Zutphen', namelijk de parochies St. Martinus te Baak, O.L.V. Tenhemelopneming te Borculo, H. Willibrord te Hengelo, O.L.V. Tenhemelopneming te Joppe, H. Johannes de Doper te Keijenburg, St. Joseph te Lochem, H. Willibrord te Olburgen, St. Willibrordus te Ruurlo, H. Willibrord te Vierakker, Christus Koning/H. Antonius van Padua te Vorden, Sint Jan/Emmanuel te Zutphen tot de nieuwe R.-K. Parochie HH. Twaalf Apostelen werden samengevoegd;

dat per 1 januari 2016 aan de R.-K. Parochie HH. Twaalf Apostelen de locaties H. Andreas te Brummen en H. Willibrord te Drempt van de voormalige parochie Levend Water te Doesburg en omgeving werden toegevoegd;

dat in 2014 mede vanwege de snelle veranderingen van het kerkelijk leven het pastoraal team van de R.-K. Parochie HH. Twaalf Apostelen het beleidsplan 'Mensen van de Weg' opstelde waarin ervoor gekozen werd om het pastoraat niet langer per locatie aan te bieden, maar per cluster van vier à vijf locaties;

dat in het pastoraal beleidsplan 2019-2022, dat samen met het bestuurlijk beleidsplan van de R.-K. Parochie HH. Twaalf Apostelen de titel 'Onderweg groeiend in geloof' draagt, geconstateerd wordt, dat hoewel de gebouwen en financiën op orde zijn, het nodig is na te denken over de toekomst van meerdere locaties van de R.-K. Parochie HH. Twaalf Apostelen omdat de gemiddelde leeftijd van zowel kerkgangers als vrijwilligers toeneemt en het aantal vrijwilligers afneemt;

dat één van de locaties waarin men zich moest bezinnen op de toekomst, de locatie Baak was en dat het pastoraal team in overleg met de locatieraad annex pastoraatsgroep van Baak tot de conclusie kwam dat het onontkoombaar was om de procedure in gang te zetten om te komen tot onttrekking van Sint Martinuskerk aan de goddelijke eredienst en tot verkoop van het kerkgebouw, zoals vermeld op pagina 17 van het beleidsplan;

dat vanwege het teruglopende aantal kerkgangers en de in verhouding tot het aantal locaties in de R.-K. Parochie HH. Twaalf Apostelen geringe omvang van het pastoraal team, namelijk 3 personen ten behoeve van 14 locaties, ervoor gekozen werd om in de Sint Martinuskerk te Baak vanaf 2015 één keer per maand op zaterdagavond of zondag geen liturgische viering meer te houden;

dat vanaf 2016 één keer per twee weken een liturgische viering plaatsvond in de Sint Martinuskerk te Baak en dat in 2018 de locatieraad in samenspraak met het parochiebestuur besloot om per 1 januari 2019 de viering van de liturgie van de zondag in de Sint Martinuskerk te Baak te beëindigen;

dat het aantal inwoners in Baak gedaald is van 600 in 2013 tot 540 in 2020 en dat er een teruggang is van de winkelvoorzieningen in Baak en dat de basisschool in 2016 gesloten is en dat de gemeente Bronckhorst voor de gehele gemeente een bevolkingskrimp van 10% of meer verwacht in de periode van 2008 tot 2040;

dat het aantal geregistreerde parochianen in Baak in 2019 ongeveer 450 bedroeg;

dat het aantal rooms-katholieke huishoudens in Baak dat financieel bijdraagt aan de parochie van 2010 tot 2019 met ongeveer 37 % afnam;

dat het aantal koorleden in de locatie Baak in 2010 55 bedroeg, in 2013 gedaald was tot 15 en daarna langzaam verder verminderd is;

dat het aantal kerkgangers in de Sint Martinuskerk te Baak afnam van ongeveer 100 in 2010 naar ongeveer 25 in 2016;

dat sinds 2005 de doopvoorbereiding voor doopouderparen uit Baak werd verzorgd door de doopvoorbereidingswerkgroep van de locaties van Hengelo (Gld.) of Keijenburg en dat sinds 2016 de doopvoorbereiding voor alle doopouderparen uit de gehele parochie gezamenlijk verzorgd wordt door één parochiële doopvoorbereidingsgroep;

dat de voorbereiding van de eerste communicanten uit Baak vanaf 2010 door de gezamenlijke werkgroep van de locaties Baak, Olburgen, Steenderen en Vierakker verzorgd werd en dat vanwege het zeer geringe aantal eerste communicanten deze werkgroep in 2019 haar werkzaamheden beëindigd heeft en dat eerste communicanten uit bovengenoemde locaties vanaf 2020 voorbereid worden door de doopwerkgroep van de locaties Hengelo-Keijenburg;

dat vanaf 2014 een parochiële werkgroep de vormselvoorbereiding voor de gehele parochie verzorgt en dat er één parochiële vormselviering is;

dat voor het parochiebestuur een belangrijke reden om de onttrekking aan de goddelijke eredienst te gaan voorbereiden was dat uit de groep actieve vrijwilligers van de locatie te Baak het signaal kwam dat het aantal vrijwilligers te gering was om de noodzakelijke taken op een goede manier te vervullen, naast het feit dat het kerkbezoek al gering was, terwijl de lokale demografische ontwikkelingen geen aanleiding gaven om een zich wijzigende tendens te verwachten;

Tevens overwegende

dat op 15 februari 2016 een parochieavond plaatsvond, tijdens welke de plannen voor een 'Martinushuus', zijnde het profane deel van het kerkgebouw, werden aangekondigd;

dat op 23 februari 2016 tijdens de dorpsbijeenkomst door 'Dorpshuizen en Kleine Kernen Gelderland' de resultaten werden gepresenteerd van een enquête die was gehouden onder de inwoners van Baak naar dorpshuisfuncties in Baak en dat in deze enquête geconcludeerd werd dat de voorkeur uitgaat naar een dorpshuis in een bestaand gebouw waarbij de Sint Martinuskerk als mogelijke locatie gezien werd;

dat op 7 maart 2016 de resultaten van de enquête besproken werden met de locatieraad van Baak, de 'Stichting Vrienden van de Parel van Baak', het parochiebestuur, 'Dorpshuizen en Kleine Kernen Gelderland' en vertegenwoordigers van een andere lokale stichting;

dat vervolgens een Werkgroep Dorpshuis in Baak ingesteld werd die op 11 april 2016 voor het eerst bijeen kwam en die een plan van aanpak opgesteld heeft om tot een projectplan 'Dorpshuis in Baak' te komen;

dat op 30 mei 2016 tijdens een dorpsbijeenkomst de plannen voor het dorpshuis in het profane deel van het schip van de Sint Martinuskerk werden gepresenteerd en dat die plannen door de aanwezige inwoners van Baak positief ontvangen werden;

dat een schetsontwerp van een aangezochte architect voor een dorpshuis in het profane gedeelte van de Martinuskerk op 13 juni 2016 in een dorpsbijeenkomst gepresenteerd werd;

dat met het oog op het realiseren van een dorpshuis in het profane deel van de Sint Martinuskerk van juli 2016 tot juli 2017 intensief overlegd gevoerd werd tussen het parochiebestuur en de locatieraad van Baak en de werkgroep Dorpshuis Baak, het bestuur Martinushuus i.o., de commissie Welstand en Monumenten van de gemeente Bronckhorst, de provincie Gelderland, het Samenwerkingsverband Cultuurhistorie Gelderland en de inwoners van Baak;

dat tijdens de parochieavonden van 20 maart en 5 april 2017 plannen voor het realiseren van een dorpshuis in het profane gedeelte van de Sint Martinuskerk besproken worden met de parochianen;

dat op 22 februari 2017 een parochieavond gehouden werd waarin de parochianen geïnformeerd werden over de ontwikkelingen sinds de enquête in 2015/2016;

dat het parochiebestuur bij die gelegenheid er op wees dat er in de locatie Baak een gebrek aan vrijwilligers is, het kerkbezoek afneemt, er geen jonge aanwas is, de financiën achteruitgaan en de verwachting is dat deze dalende trend zich voortzet en dat de mogelijkheid bestaat het kerkgebouw voor Baak te behouden door het over te dragen aan een stichting, waartoe het kerkgebouw aan de goddelijke eredienst onttrokken moet worden;

dat de vragen die gesteld waren tijdens de parochieavond op 22 februari 2017 vervolgens op 22 maart 2017 werden besproken in een bijeenkomst van het parochiebestuur, bisschoppelijk vicaris Pauw van het Vicariaat Arnhem en de locatieraad van Baak;

dat op 5 april 2017 een parochieavond georganiseerd is waarbij ongeveer 50 parochianen aanwezig waren (waaronder leden van de locatieraad van Baak), alsmede de pastoor en andere leden van het bestuur van de R.-K. Parochie HH. Twaalf Apostelen en dat op deze avond de ontwikkelingen zoals besproken op de parochieavond op 22 februari 2017 wederom toegelicht werden en de vragen die op 22 februari 2017 gesteld waren, beantwoord werden en dat de gevolgen van de onttrekking van de Sint Martinuskerk aan de goddelijke eredienst besproken werden en dat toen bleek dat de parochianen eerst meer zekerheid wilden hebben over het realiseren van het Martinushuus, voordat gekozen zou worden voor onttrekking van de genoemde kerk aan de goddelijke eredienst;

dat in maart 2018 een lid van het pastoraal team begonnen is met het begeleiden van vrijwilligers van de locatie van Baak met het oog op het toekomstige functioneren van de geloofsgemeenschap aldaar zonder kerkgebouw en dat deze begeleiding in 2019 voortgezet en in 2020 afgerond werd en dat er thans een toegeruste groep vrijwilligers is;

dat na de liturgische viering op 3 juli 2018 een lid van de locatieraad aan de aanwezige gelovigen meegedeeld heeft dat vanwege het teruglopende kerkbezoek en het afnemende aantal vrijwilligers in de locatie van Baak evenals in andere locaties van de parochie en gezien de verhouding van het aantal leden van het pastoraal team, namelijk 3, en het aantal locaties van de parochie die pastoraal bediend moeten worden, namelijk 14, tijdens diverse parochieavonden – waaronder in Baak – door pastoraatsgroepen en locatieraden plannen ontwikkeld zijn en gesproken is over de ingrijpende veranderingen in de kerkelijke betrokkenheid en over kerksluiting en ander gebruik van het kerkgebouw;

dat het parochiebestuur naar aanleiding daarvan in samenspraak met de pastoraatgroep en de locatieraad van Baak het moeilijke besluit genomen heeft om per 1 januari 2019 te stoppen met de liturgische zondagsvieringen in de Sint Martinuskerk te Baak en na te denken over de vraag op welke manier in de toekomst de geloofsgemeenschap van Baak samen kerk kan en wil zijn;

dat er op 29 augustus 2018 overlegd is tussen de gemeente Bronckhorst, de provincie Gelderland, DKK Gelderland, het parochiebestuur, de locatieraad van Baak en diverse organisaties uit Baak over de kaders, kansen, knelpunten en mogelijkheden voor het dorps huis te Baak;

dat op zondag 30 december 2018 in de Sint Martinuskerk de laatste reguliere viering van de liturgie van de zondag plaats vond en de misdienaars van Baak bij de gelegenheid voor de laatste keer in een H. Mis dienden en het koor voor het laatst zong;

dat de werkgroep Woord- en Communieviering van de Sint Martinuskerk te Baak per 1 januari 2019 haar taken neergelegd heeft;

dat op dinsdag 13 april 2021 in de Sint Martinuskerk te Baak een hoorzitting gehouden werd inzake de voorgenomen onttrekking van de kerk aan de goddelijke eredienst en wel in verband met de toen geldende coronamaatregelen in twee sessies, namelijk om 19.00 uur met de vrijwilligers en om 20.00 uur met de overige parochianen;

dat bij de eerste sessie van deze hoorzitting 24 vrijwilligers uit de geloofsgemeenschap van Baak naast het voltallige parochiebestuur en een lid van het pastoraal team alsmede een notuliste aanwezig waren en dat het parochiebestuur heeft toegelicht hoe sinds 2015 overleg gevoerd is over de toekomst van de Sint Martinuskerk in Baak en dat het parochiebestuur een voorstel van een stichting ontvangen had voor overname van het kerkgebouw, waartoe de Sint Martinuskerk in Baak aan de goddelijke eredienst onttrokken zou moeten worden en dat de aanwezigen bij de hoorzitting gelegenheid geboden is om vragen te stellen aangaande het voorgenomen verzoek aan ondergetekende tot onttrekking van de Sint Martinuskerk aan de goddelijke eredienst en bezwaren naar voren te brengen en dat enkele personen vragen gesteld hebben en dat er in de eerste sessie geen bezwaren tegen de onttrekking aan de goddelijke eredienst verwoord zijn;

dat bij de tweede sessie van de hoorzitting naast het voltallige parochiebestuur en een lid van het pastoraal team alsmede een notuliste 9 parochianen uit de geloofsgemeenschap van Baak aanwezig waren en dat het parochiebestuur heeft toegelicht hoe sinds 2015 overleg gevoerd is over de toekomst van de Sint Martinuskerk in Baak en dat het parochiebestuur een voorstel ontvangen heeft van de een stichting voor overname van het kerkgebouw, waartoe de Sint

Martinuskerk in Baak aan de goddelijke eredienst onttrokken zou moeten worden en dat de aanwezigen bij de hoorzitting gelegenheid geboden is om vragen te stellen aangaande het voorgenomen verzoek tot onttrekking aan de goddelijke eredienst en bezwaren naar voren te brengen en dat enkele personen vragen gesteld hebben;

dat tijdens de hoorzitting een parochiaan aangaf het bezwaarlijk te achten dat het parochiebestuur de onttrekking aan de goddelijke eredienst van de Sint Martinuskerk als een afzonderlijke zaak behandelde los van de bestemming van het kerkhof, terwijl volgens deze parochiaan de kerk en het kerkhof één zouden zijn en beide bestuurlijk onder de lokale gemeenschap van Baak zouden moeten vallen met het oog op een beter gebruik door de lokale geloofsgemeenschap, maar dat voorafgaand aan de hoorzitting bisschoppelijk vicaris Pauw reeds had laten weten dat het kerkhof een gewijde plek is en blijft en in eigendom en in beheer van de parochie HH. Twaalf Apostelen blijft;

dat in de ten behoeve van het parochiebestuur opgestelde notitie ‘De parochie HH. Twaalf Apostelen op een kruispunt’, ook wel bekend als ‘Notitie Toekomst’ d.d. 2 juni 2021 geconcludeerd wordt dat ingrijpende veranderingen onontkoombaar geworden zijn en dat het liturgisch leven van de parochie geconcentreerd moet gaan worden in het eucharistisch centrum en in enkele andere kerken in de parochie;

dat de parochianen uit Baak ter kerke kunnen gaan in de St. Willibrorduskerk te Vierakker op ongeveer 3 km afstand van Baak, in de H. Willibrordkerk in Steenderen op 4 km afstand van Baak, in de H. Johannes de Doperkerk te Keijsburg op ongeveer 7 km afstand en in de H. Johannes de Doperkerk te Zutphen, het eucharistisch centrum van de parochie, op ongeveer 11 km afstand van Baak;

dat het pastoraal team van de R.-K. Parochie HH. Twaalf Apostelen de pastorale zorg voor de parochianen in Baak zal blijven waarborgen;

dat de laatste Eucharistieviering in de Sint Martinuskerk van Baak op 18 juni 2023 zal plaatsvinden;

Voorts overwegende

dat de Priesterraad van het Aartsbisdom Utrecht op 15 oktober 2021 is ingelicht over de pastorale situatie in de R.-K. Parochie HH. Twaalf Apostelen te Zutphen en omgeving en in het bijzonder over die van de geloofsgemeenschap rond de Sint Martinuskerk te Baak en dat de leden van de Priesterraad zijn gehoord inzake het verzoek van het parochiebestuur aan ondergetekende om de Sint Martinuskerk te Baak aan de goddelijke eredienst te onttrekken en ondergetekende op 26 oktober 2021 geadviseerd hebben om in te gaan op dit verzoek;

dat de voorbereiding van het onderhavige decreet blijkens bovenstaande overwegingen is geschied in overeenstemming met canon 1222, § 2 en canon 50 van het Wetboek van Canoniek Recht 1983;

dat, gelet op het bovenstaande en op canon 1222, § 2 van het Wetboek van Canoniek Recht 1983, sprake is van een ernstige reden die het raadzaam maakt dat de Sint Martinuskerk te Baak niet langer voor de goddelijke eredienst worden gebruikt;

Besluit

dat de Sint Martinuskerk gelegen aan de Wichmondseweg 17 te Baak, met ingang van 1 juli 2023 aan de goddelijke eredienst wordt onttrokken en

dat de in de Sint Martinuskerk achterblijvende altaren, zowel vaste als verplaatsbare, geëxsacreerd zijn oftewel hun wijding of zegening verliezen (canon 1238, § 2 CIC/1983) met ingang van de datum waarop de Sint Martinuskerk wordt onttrokken aan de goddelijke eredienst;

En gelast

dat de pastoor en de overige leden van het bestuur van de R.-K. Parochie HH. Twaalf Apostelen er zorg voor dragen dat de nog in de Sint Martinuskerk aanwezige kerkinventaris die eigendom is van de R.-K. Parochie HH. Twaalf Apostelen tijdig veilig gesteld wordt;

dat herbestemming van de eventueel nog in de Sint Martinuskerk aanwezige kerkinventaris met inachtneming van artikel 53 van het Algemeen Reglement voor het Bestuur van een Parochie van de Rooms-Katholieke Kerk in Nederland dient plaats te vinden;

dat dit decreet ter kennis wordt gebracht van de parochianen van de R.-K. Parochie HH. Twaalf Apostelen en overigens op de gebruikelijke wijze wordt bekendgemaakt.

Binnen de termijn van 10 nuttige dagen na betekening van dit decreet kan overeenkomstig canon 1734 van het Wetboek van Canoniek Recht 1983 aan ondergetekende een verzoek om herroeping of verbetering van dit decreet gedaan worden.

Als datum van betekening van dit decreet bepaal ik 7 juni 2023.

Gegeven te Utrecht, 6 juni 2023

+ Willem Jacobus kardinaal Eijk
Aartsbisschop van Utrecht

drs. W.H. van den Dool, diaken
Kanselier Aartsbisdom Utrecht

